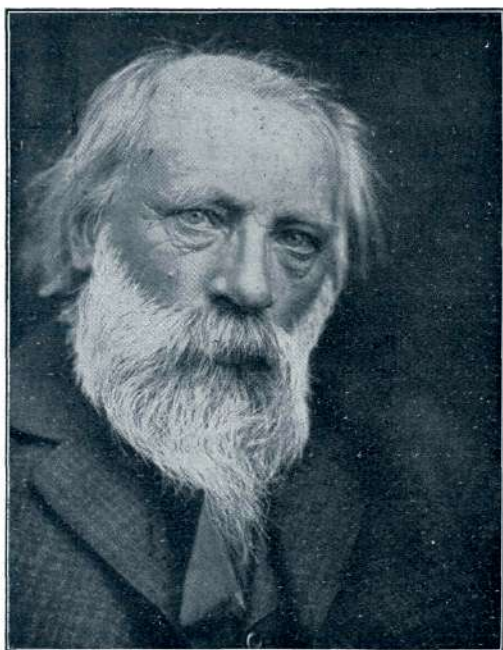

besedo; vprašati celo sme: »Sječas li se baršunaste bračne naše noči prve?« — Popne pa se pesnik tudi do gorkega navdušenja v nekaterih odah v skupini »Ideali«, n. pr. v budnicah »Hrvat« in »Domovini« (»Oj čelik-Hrvati, gdje ste?«) . . . Kot očitnemu čuvstvenemu liriku se mu pesmi epskega značaja manj posrečijo. Tudi »epigrami« izvečine niso epigrami, izvzemši redke (»Trojednoj kraljevini«, »Žalosna istina«); nedostaja jim obično ostrosti v mislih in v izrazu. — Lično opremljena knjižica bodi prijateljem hrvaškega slovstva priporočena. T.

Dr. Leopold Lenard: **Rozwój historyczny gramatyki słoweńskiej.** Ponatis iz »Prace filologiczne«. Tom VIII. — Zeszyt II. 248 str. Pričujoča razprava ima namen razjasniti vodilne ideje v razvoju pismenega jezika, kar je ravno zgodovina slovenske slov-

JAROSLAV VRCHLICKÝ (FRÍDA).

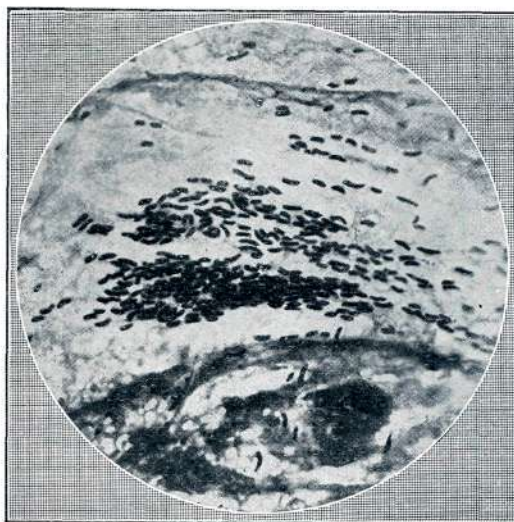
nice. Dasi so pri nas že dosti filologizirali, vendar nimamo še dela, ki bi obdelavalo ta predmet; in to je vrlina te razprave, da material pregledno grupira in poda tudi vso literaturo, kar se je je nabralo o tvarini. Seveda se ne omeji samo na slovnice, kajti jezikovno vprašanje je od začetka navadno združeno tudi z literarnimi stremljenji dotične dobe, in tako imamo v tem zvezku skoro celo zgodovino reformacije, ki zavzema drugo polovico zvezka, prva polovica pa razjasnjuje vire slovenskega jezika, kolikor jih imamo iz pred-reformacijske dobe. — Kdor se je bavil kaj s slovensko filologijo, ne bo našel v tem zvezku nič posebno novega — menda je to samo prva polovica razprave, kajti od slovnice, ki jih je našel 36, obdeluje samo Bohoričovo, pač pa bo na podlagi dobro grupiranega materiala in navedene literature lahko študije nadaljeval, kajti posebno filološka stran in rešitev njenih problemov dr. Lenarda ne zanima v večji meri, kolikor je niso že drugi rešili. Dr. Š.

Vojska na Balkanu v angleški književnosti. Začudenje in zavist obide človeka, ko mu je dano videti v prebogato angleško književnost. Vsaka njena panna nudi brez števila vsakovrstnih del in edino, kar navdaja človeka z nezadovoljstvom, je preobilica, ki otežuje pregled. — Balkanska vojska še ni končana in angleška književnost se že more ponašati z lepim številom del o njej, in zdi se, da to število še naraste. — Angleški časniki, tudi politiki, so bili med prvimi, ki so pohiteli na lice mesta, ko je završelo po Balkanu. Njihov značaj na eni strani, na drugi pa neomejena sredstva, s katerimi so bili tako srečni, da so mogli razpolagati, vse to jim je omogočilo doseči dokaj več nego so njihovi drugonarodni tovariši. Obžalovati je le, da niso bili zmožni enega ali drugega jugoslovanskih jezikov, ker bi bili njihovi uspehi v tem oziru še večji. Visoko naobraženi gentlemani, ki združujejo bogato znanje in dragocene izkušnje s spretnim sukanjem peresa, ti angleški vojni poročevalci niso le drzni, neustrašni pa hitri v poročanju, nego tudi sila marljivi. Tej okolnosti je pripisovati, da imamo že v tem trenutku lepo število opisov balkanske vojske, v katerih se vseskoz proslavlja jugoslovansko junaštvo od začetka priprav za vojsko do zmagoslavnih bitk. — Kako silno se razlikujejo njihovi opisi od n. pr. nemških. Akoprav tuptatam eden ali drugi malo pretirava — to je bolj davek angleškemu okusu nego kaj drugega — vedno se more čitatelj zanesti, da angleški poročevalec piše resnično in pravično, predvsem pa dostojno. Tako n. pr. je Ashmead-Bartlett šel kot turkofil na bojišče, a je brezobzirno in vestno razkrival in bičal kričeče nedostatke v turški vojski, ki so bili pravi vzrok turškega poraza. Nemški poročevalci pa iščejo mrčesa in so polni podtikanj, sumničenj pa intrig. In če se kdaj nameri, da angleškemu poročevalcu kaj malega izpodleti, je gotovo, da se more tak lapsus pripisati le nepoznanju podrobnejših razmer, predvsem jezika. Ker so i oni več ali manj primorani zajemati svoje znanje o Slovanih iz nemških ter židovskih virov, so jih dokazi nenadejanega razvoja jugoslovanskih držav, ki je omogočil zmagoslavni boj za osvoboditev izpod turškega jarma in pa junaški čini Srbov, zlasti pa Bulgarov, navdali s tolikim občudovanjem in navdušenjem, da so njihovi popisi visoki slavospevi jugoslovanskih narodov. — Obžalovati je le, da so taka po vsebini in opremi prekrasna dela mogoča le med bogatimi narodi kakor so Angleži. Da jih Jugoslovani vsaj nekoliko spoznajo, je namen teh vrstic, in tistemu, ki je zmožen angleščine, gotovo ne bo žal, ako si nabavi eno ali drugo izmed njih. — Eno najzanimivejših je med njimi brezdvoma ono, ki ga je napisal Ellis Ashmead-Bartlett z naslovom: *With the Turks in Thrace*, str. X + 335, vel. 8°; založil Wm. Heinemann, London 1913. Cena 10 šilingov net.¹ Bogato opremljeno knjigo krasi 36 fotografskih slik in en večji zemljevid bulgarsko-turškega bojišča. E. Ashmead-Bartlett od Daily Telegrapha je veteran med vojnimi poročevalci in nebroj je vojska, ki se jih je bil udeležil. Med drugim je napisal večje delo o obleganju Port Arturja, ki ga je bil doživel na ruski strani kot vojni poročevalec. — Nemogoče je naravno v obsegu danega prostora in naloge podati nakratko osebnih

¹ Net pri ceni pomeni, da tudi knjigotržci ne dobe običajnega popusta.

doživljajev tako bogato in poučno vsebino, bodisi prezanimivi opis bitke pri Lule Burgasu in strašni pobeg Turkov, ki je bil sila podoben francoskemu begu iz Rusije l. 1812., ali prizore v turških vrstah, kjer je divjala kolera, ali pa imenitne epizode, ki jih je doživel pisatelj, tavajoč po bojišču kot tipični Anglež iz knjig, kako je skuhal kakao sestradanemu turškemu poveljniku Abdulah paši itd. Prepoučno je poglavje o turški vojski pred bojem, ki kaže vse napake turške vojaške uprave in vodstva, in značilno je, kako se vsi poročevalci očitvidci ujemajo v tem. — Z veseljem vzame čitatelj v roke drugo delo — naštevamo jih po abecednem redu pisateljev, ne kronološko — namreč: Herbert F. Baldwin: *A War Photographer in Thrace*. Založil T. Fisher Unwin, London 1913. Strani 312, vel. 80. Cena 5 šilingov net. Anglež ljubi po zunanosti lepo knjigo; ta je ena najlepših in izborne fotografske slike, 36 po številu, niso edino, kar jo krasi. Neka posebnost je, da kažejo slike vseh navedenih in drugih knjig velik del turških vojakov v precejšnji starosti. Ena najznačilnejših je ona v tej knjigi, ki nosi naslov: »Tepen!« in ki je tudi v zlatu vtisnjena v platneno vezavo. Star vojak svojih 50 let, majhne postave, v dolgem plašču, čudnem obuvalu, s puško počez čez hrbet, stopa potrtega obupnega obraza počasi dalje. Avtor ni samo vojni fotograf — nova prikazen med vojnimi poročevalci — ampak tudi bister opazovalec in mikaven pripovedovalec. Posebno zanimivo je opisan prehod poražene, bežeče turške vojske čez kameniti most pri Karistiranu, in pretresljive fotografske slike tega prehoda v tej knjigi in drugod bodo slovele v zgodovini kot one prehoda Francozov čez Berezino. — Nadaljnje delo je: Noel Buxton, M. P., *With the Bulgarian Staff*. Smith, Elder and Co. London 1913. Str. XVI + 165, 80. Cena 3 šilinge. 6 d. net. Ta knjiga je med vsemi izišlimi edina svoje vrste. Pisatelj namreč ni časnikarski vojni poročevalec, ki našteva v prvi vrsti vse svoje v vojski mogoče doživljaje, ampak je odličen politik, ki se predvsem bavi z vojsko samo. Ime Noela Buxtona je dobro znano med Jugoslovani, kajti pisec, član angleškega parlamenta, je predsednik slovitega Balkanskega komiteja v Londonu. Ker si je to društvo s svojim plemenitim namenom in uspešnim delovanjem pridobilo velikih zaslug za balkanske Jugoslovane, je dobil Noel Buxton s svojim bratom Rev. Haroldom Buxtonom posebno dovoljenje od generala Savova, da spremljata bulgarski generalni štab za časa operacij na bojišču. Pisec je tako bival v najbolj kritičnih dneh pri glavi bulgarske vojske, ko je vodila najbolj odločilne boje cele vojske, in zbog tega je ta knjiga prav posebne vrednosti. V enem prejšnjih svojih del (*Europe and the Turks*, prva izdaja 1907, druga, pomnožena koncem 1912. Cena 1 šiling) je pisatelj podrobneje obravnaval razmere v evropski Turčiji, ki so morale dovesti do sedanje vojske, v pričujočem pa piše o vojski kot politik in kot človek. Bojev samih ne opisuje, ker jih ni videl, a opisuje vse grozote bojišča malo po boju, dostikrat nezadostni pokop mrtvih, pa razdejanje umikajočega se sovražnika. Grozoviti in pretresljivi so prizori, ki jih je doživel z ranjenci. Ker je primanjkovalo zdravnikov, je pisec z bratom vred zavihal rokave ter pomagal oskrbovati rane. Omamljivih sredstev niso rabili in ranjenci so pri polni zavesti z največjo srčnostjo prenašali naj-

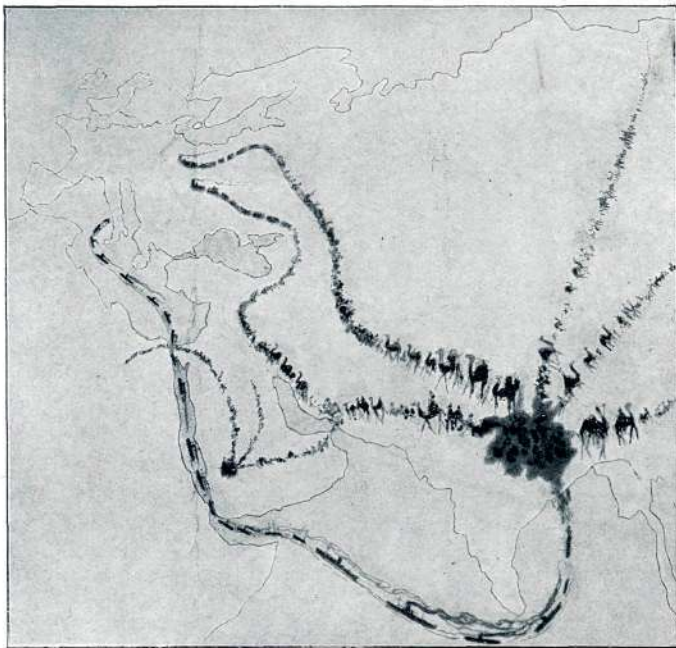
večje operacije. Piscu so se smilili in jim je izkušal pomagati v tem oziru, a prihitel je zdravnik, rekoč: »Ne tratite časa...« Še več so trpele ženske in otroci, izpočetka od grozovitosti turških vojakov, pozneje pa od lakote in pomanjkanja. Kot politik se naravno bavi tudi s politično platjo vojske, a njegovih zanimivih izvajanj naravno ni mogoče niti nakratko omeniti. Knjiga ima 22 fotografskih, posebno zanimivih slik. — Prvi opis vojske je prinesla knjiga: *Adventures of War with Cross and Crescent*. By Philip Gibbs and Bernard Grant. Založil Methuen and Co. London, 1. in 2. izdaja dec. 1912. Strani VII + 241, 80. Cena 2 šilinga net. Prvi pisec je zastopal časopis *The Graphic* pri bulgarski vojski, drugi pa dnevnik *The Daily Mirror* pri turški vojski, oba pa poročata o svojih doživljajih, kakor je posel časnikarskih vojnih poročevalcev. Zanimivo je popisovanje prvega o pripravah in organizaciji vojnega ustroja v Srbiji in Bulgariji, o bitki pri Kumanovem, o strahu, ki so ga

BACIL KOLERE.

imeli Turki pred napadi z bajoneti, pa o lesenih krogljah, ki so jih našli pri turških vojaki, dalje o Lule Burgasu, obleganju Odrina, pa o bojih z bulgarskim cenzorjem, ki je zadržaval vse poročevalce od bojišča. Njegov tovariš Grant je bil bolj srečen, kajti bil je priča turškega pobeга po bitki pri Lule Burgasu, ko so tudi angleški poročevalci pobegnili od turškega mentorja, ki je bil pridodeljen časnikarjem, in je bil pri Čataldži, ko je najbolj divjala kolera. Da poživljajo to zanimivo pripovedovanje znamenite fotografske slike, 26, je samoposebi umevno. — Drugi veteran med angleškimi časnikarskimi vojnimi poročevalci je major Lionel James, ki je zastopal londonske *The Times*. Spisal je: *With the Conquered Turk*. Založil Th. Nelson and Sons. London 1913. Str. 370, 80. Cena 2 šilinga net. Knjiga ima 8 slik in 1 črtež. James je bil pri turški vojski in ker je odličen vojak, je njegov popis, dasi šaljiv in sarkastičen, bolj vojaški. Različni dogodiljaji kažejo, da se tudi v vojski marsikaj smešnega pripeti. — Posebno zanimanje je vzbudila knjiga: *With the Victorious Bul-*

garians. Založil Constable and Co. London 1913. Str. XII + 295, velika 8°. S 55 slikami in 6 zemljevidi. Cena 7 šilingov, 6 d. net. Spisal jo je namreč znani poročnik Hermenegild Wagner, vojni poročevalec dunajske Reichsposte, kojega poročila iz vojske so vzbujala toliko pozornost in naposled nasprotovanje, ko se je pokazalo, da niso bila resnična ter so bila izmišljena le v gotove namene. Njegova knjiga se razlikuje od ostalih v več ozirih. Razpravlja precej obširno in nekam pomešano o balkanski ligi, Macedoniji in dogodkih, ki so dovedli do vojske, o zgodovini Bulgarov in njihovih šegah ter navadah, stvari, ki spadajo bolj v področje zgodovinarja. Nadalje popisuje bulgarsko armado, vojaške in diplomatske voditelje, pa boje od Kirk'kilissé do Čataldže in okrog

RAZŠIRJANJE KOLERE
IZ NJENE DOMOVINE PO SVETU.

Odrina. Opisovanje je zanimivo bodisi s časnikarskega, bodisi z vojaškega stališča, neprijetno, skoraj anti-patično pa dirne čitatelja vsiljivo poudarjanje osebnega momenta, ki jemlje lepi knjigi vrednost. Zaključuje s samozagovorom, vsled katerega mu je angleška kritika dala nekako odvezo; če mu jo dajo Bulgari, je drugo vprašanje. (Konec prih.) *Ivan Mulaček.*

Slovani v angleški književnosti. V Letopisu Matice Slovenske za l. 1912. se nakratko omenja angleški pesnik Sir John Bowring (izg. Bauring), ki je prevel mnogo slovanskih pesmi na angleščino. Njegova tozadevna dela so:

Rossijskaja Antologija. Specimens of the Russian Poets, translated by John Bowring. With preliminary remarks and biographical notices. Second edition (iz-

daje prve še nisem mogel dohnati) with additions. London, 1821. 12°.

Derzhavin: Ode to the Deity. Translated from the Russian. London, 1861.

Wybor z Básnictví Českeho. Cheskian Anthology, being a history of the poetical literature of Bohemia, with translated specimens. By J. Bowring. London, 1832. 12°.

Manuscript of the Queen's Court. A Collection of old Bohemian lyric-epic Songs with other ancient Bohemian poems. By J. Bowring. London, 1843.

Wybor poeziji Polskiej. Specimens of the Polish Poets with notes and observations on the Literature of Poland. By J. Bowring. London, 1827. 12°.

Narodne srpske pjesme. Servian Popular Poetry. Translated by J. Bowring. London, 1827. (Posvečena je knjiga Dr. Štef. Vuku Karadžiću.)

O Sir J. Bowringu se je pisalo v slovanskih jeziki: Korrespondence Johna Bowringa do Čech. Podává Robert Beer. (Iz Věstnika kr. č. Spol. nauk. Tř. hist. 1904.) V Praze, 1904.

John Bowring i srpska narodna pjesma. V. M. Jovanović. 1908. 8°?

Med pisatelji, ki so pisali v angleščini o Jugoslovanih, zavzemata odlično mesto Čedomil Mijatović, bivši srbski poslanik na dvorcu St. Jameskem, bivajoč zdaj v Londonu, in njegova ranjka soproga Mrs. Elodie Lawton-Mijatović.

Poleg obilih člankov o Jugoslovanih po raznih angleških časnikih je Čedomil Mijatović napisal:

A Royal Tragedy: being the Story of the Assassination of King Alexander and Queen Draga of Servia. pp. XI + 230. 8°. London, 1906. Publ. by Eveligh Nash.

Constantine, the last Emperor of the Greeks, or the Conquest of Constantinople by the Turks (A. D. 1453), after the latest historical researches. pp. XIV + 239. 8°. London, 1892. Sampson Low & Co.

Servia and the Servians. pp. VII + 296. With 16 Illustrations. 8°. London, 1908. Sir Isaak Pitman & Sons, Ltd.

Servia of the Servians. New Edition. pp. IX. + 234. 8°. London, 1911. Sir Isaak Pitman & Sons, Ltd.

Njegova soproga Mrs. Elodie Lawton-Mijatović pa je napisala:

The History of Modern Servia. pp. XIV + 272. 8° London, 1872. William Tweedie.

Servian Folklore: Popular Tales, selected and translated by Madame Cs. Mijatovich. Edited, with an introduction by W. Dendon. pp. VI + 316. 8°. London, 1874. W. Isbister & Co.

Kosovo: An Attempt to bring Servian National Songs about the Fall of the Servian Empire at the Battle of Kosovo into one Poem. Translated and arranged by Madame Elodie Lawton Mijatovich. London, 1881. 8°. W. Isbister, Ltd.

J. M.